

UOT 94; UOT 32:93/94

MƏMMƏDAĞA BAXIŞOV

*Bakı Dövlət Universiteti,
Avropa və Amerika ölkələrinin yeni və müasir tarixi kafedrasının dosenti
mammadağabaxışov@bsu.edu.az*

**LATIN AMERİKASI ABŞ-NİN XARİCİ SİYASƏTİNDƏ
(XX ƏSRİN SONU-XXI ƏSRİN BİRİNCİ RÜBÜ)**

DOI: <https://doi.org/10.36719/2708-065X/114/162-167>

Məqalə ABŞ-nin xarici siyasətində Latin Amerikasının yerinin və rolunun təhlilinə həsr olunmuşdur. Latin Amerikası həmişə ABŞ üçün böyük əhəmiyyət kəsb etmiş, onun xarici siyasətində mühüm yer tutmuşdur. Bu region ABŞ-nin əsas ticarət tərəfdaşlarından, həm də qanunsuz narkotik və mühacirət mənbələrindən biridir. Məqalədə müxtəlif sahələrdə ABŞ-nin LA ölkələri ilə əlaqələrindən, regionun problemlərinin həllinə göstərdiyi yardımdan bəhs edilir. Müəllif XX əsrin sonu-XXI əsrin birinci rübündə ABŞ-nin Latin Amerikasında öz siyasətini regionda yaranmış yeni şəraitə uyğunlaşdırmaq və mənafeələrini reallaşdırmaq üçün gördüyü işlərə xüsusi diqqət yetirir.

Açar sözlər: Regional əməkdaşlıq, ticarət, qanunsuz mühacirət, Latin Amerikası, sosial-iqtisadi problemlər, strategiya, Karib hövzəsi və Amerikaarası sammitlər.

Giriş. ABŞ-nin Latin Amerikası ölkələri ilə əməkdaşlığının əsasında coğrafi yaxınlıq və onun mənafeələri dayanır. ABŞ həm də iqtisadi və siyasi problemləri və təhlükəsizlik amillərini nəzərə alır. ABŞ Latin Amerikasında yerləşən ölkələrin ən böyük ticarət tərəfdaşı və xarici kapital mənbəyidir, regionun 11 ölkəsi ilə azad ticarət sazişi imzalayıb. Latin Amerikası ABŞ üçün böyük mühacir mənbəyidir (leqal və qeyri/leqal). Mühacirətə şərait yaradan əsas amillər coğrafi yaxınlıq, ABŞ-dəki iqtisadi şərait və təhlükəsiz yaşamaqdır. LA ölkələri ilə əlaqələrin daimi elementlərindən biri qeyri/qanuni narkotik dövriyyəsinin məhdudlaşdırılmasıdır. Ona görə ABŞ Meksika, Kolumbiya, Mərkəzi Amerika və Karib hövzəsi ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq edirdi.

ABŞ həmişə LA ölkələrində demokratiyanı və insan hüquqlarını müdafiə edir. Kubada, Venesuelada, Nikaraquada və regionun digər ölkələrində korrupsiya məsələlərinə diqqət yetirir.

Latin Amerikasıdan gizli narkotik axınının məhdudlaşdırılması uzun müddətdir ki, ABŞ-nin region ölkələri ilə münasibətlərində əsas problemlərdən biridir. Meksika və Kolumbiyadan narkotik axını ABŞ-də əhalinin sağlamlığı və təhlükəsizliyi üçün qorxu mənbəyidir. Ona görə ABŞ qeyri-qanuni narkotik dövriyyəsinə qarşı mübarizə məqsədi ilə bir sıra proqramları-2007-ci ildə Meksikanı müdafiə etmək üçün "Merida" 2008-ci ildə Mərkəzi Amerikanın regional təhlükəsizlik və 2009-cu ildə Karib hövzəsinin təhlükəsizlik təşəbbüslərini maliyyələşdirmişdi [11, s.124].

ABŞ-nin LA ölkələri ilə münasibətlərində əsas istiqamətlərdən biri həmin ölkələrdə demokratiyanın möhkəmlənməsinə, insan hüquqlarının qorunmasına və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasına yönəlmiş təşəbbüslərin müdafiə edilməsidir. Region ölkələrinin bir hissəsində demokratik idarəetmə ilə bağlı problemlər mövcuddur. Bu zaman ABŞ hökuməti ilk növbədə Kuba, Venesuela və Nikaraquanı önə çəkir. Latin Amerikası ölkələrində korrupsiya, məhkəmə sisteminin siyasiləşdirilməsi, cinayətkarlığın artması, iqtisadi inkişafın zəifləməsi və sosial ziddiyyətlərin kəskinləşməsi ABŞ-nin diqqət mərkəzində idi.

Latin Amerikasında ABŞ-nin mövqeyi əvvəlki kimi möhkəm deyildi. Region ölkələrinin mövqeləri möhkəmlənmiş, Çin, Hindistan, Rusiya və Avropa İttifaqı ölkələri ilə əlaqələri genişlənməmişdi. ABŞ-nin Yaxın Şərqə və Asiya-Sakit okean regionuna diqqəti artmışdı. ABŞ-də beynəlxalq münasibətlər üzrə Şuranın hazırladığı məruzədə Latin Amerikadakı dəyişikliklər təhlil edilmiş, onun ABŞ-nin Latin Amerikası siyasətinə təsirinə qiymət verilmişdi. Ekspert qrupu belə qənaətə gəlmişdi ki, ABŞ-nin LA siyasətində ticarətə, demokratiyaya üstünlük verməsi və gizli narkotik dövriyyəsinə qarşı mübarizə mənafeələrin reallaşmasını təmin etmir. Qrup tövsiyyə etdi ki, ABŞ öz

diqqətini LA-da dörd mühüm sahəyə-yoxsulluq, ictimai təhlükəsizlik, mühacirət və enerji təhlükəsizliyi sahələrinə yönəltsin. Bu üstün məsələlər ABŞ-nin mənafeləri ilə birbaşa bağlı idi, bu istiqamətlərdə uğur regionda sabitliyə, demokratiyanın möhkəmlənməsinə, iqtisadi artıma və qanunsuz narkotik dövriyyəsinin zəifləməsinə əsaslı təkan verərdi. Bu istiqamətlər həm də qarşılıqlı maraq yaradan sahələrdə ABŞ ilə Latın Amerikasının ölkələri arasında dialoqun inkişafına şərait yaradırdı.

ABŞ uzun müddət ərzində Latın Amerikasında Monro doktrinasına istinad etmişdi. Monro doktrinasına görə ABŞ Latın Amerikasında hegemonluq etməli idi [6, s.15]. Son iyirmi ildə ABŞ-də siyasi dairələrin bir qismi Monro doktrinasının köhnəlməsindən danışdı. Onlar düşünür ki, Latın Amerikasında ABŞ-nin hegemonluq dövrü başa çatmışdır. Bu amil Latın Amerikasında bir çox cəhətdən müsbət dəyişiklikləri əks etdirir. Latın Amerikasının bütün ölkələrində çoxdan tarixi transformasiya nəticəsində hərbi-avtoritar rejimlər demokratik rejimlərlə əvəz olunmuşdur. Latın Amerikasının dünyanın əsas bazarlarından və bir sıra məhsulları (ərzaq, enerji və s.) ixrac edənlərdən biridir.

Latın Amerikasının ölkələri hələ öz siyasi böhranlarını tam həll etməyib, yoxsulluğu azaltmaq, rəqabət qabiliyyətini yüksəltmək, qeyri-bərabərliyi azaltmaq üçün zəruri olan tədbirləri kifayət qədər həyata keçirməyib. ABŞ-nin siyasi elitası Latın Amerikasının ölkələrinin öz problemlərini necə həll etmək istədiyini başa düşmür, sərbəstliyin artması ilə barışa bilmir. Bu amil ABŞ ilə Mərkəzi və Cənubi Amerika ölkələri arasında gərginliyi artırır. ABŞ hökuməti LA-da vəziyyətə təsir göstərmək, orada mənafeələrini region ölkələri ilə qarşılıqlı fəaliyyət şəraitində müdafiə etmək istəyir ki, onların münasibətlərində yeni dövr başlansın. ABŞ-nin LA-ya coğrafi yaxınlığı və sıx iqtisadi əlaqələrini nəzərə alsaq yeni strategiyanın olmaması narahatlıq yaradır.

XXI əsrin birinci rübündə ABŞ ilə Latın Amerikasının ölkələri arasında ticarətin həcmi artmışdı. 2019-cu ildə, ABŞ-nin LA ölkələri ilə ticarətinin həcmi 1,9 trilyon dollar məbləğində olmuşdur ki, onun 937 milyard ixracın, 948 milyard dolları idxalın payına düşüb [12]. 1980-ci ildən sonra ABŞ-də Latın Amerikasından gələnlərin sayı dörd dəfə artıb. 2020-ci ildə keçirilmiş siyahıya alınma zamanı ABŞ əhalisinin 19%-i (62 milyon nəfər) özünü LA mənşəli kimi qeyd etmişdi [13]. 1980-ci ildən sonra ABŞ-də ispan dilli əhalinin sayı 47 milyon nəfər artıb ki, onlar səsvermə hüququna malikdir və ABŞ-də siyasi prosesə təsir göstərirlər. Bu gün LA icması ABŞ-də ən böyük, milli azlıq hesab edilir və onlar ABŞ-nin həm məişətinə, həm də mədəniyyətinə böyük təsir göstərirlər [14].

ABŞ-də yaşayan LA-dan olan insanlar həm də öz ölkələrini təmsil edir və ABŞ-nin LA siyasətinə təsir göstərmək imkanına malikdir. Latın Amerikasının böyük ölkələrin mənafeələri təkcə ABŞ ilə iqtisadi, siyasi və təhlükəsizlik sahəsində əlaqələrdən asılı deyil. Braziliya Hindistan və Cənubi Afrika ilə birlikdə LA-Cənub Dialoqunun və Böyük 20-liyin iştirakçılarından biridir. Çili və Meksika Avropa İttifaqı və Çin Xalq Respublikası ilə ticarət və investisiya sazişləri imzalayıb. Yəni, LA ölkələri ABŞ ilə yanaşı, digər ölkələrlə də iqtisadi və siyasi əlaqələri genişləndirir.

Soyuq müharibə dövründə ABŞ və Latın Amerikasının birlikdə sosializmi çəkəndirmək və sol hərəkatlarla mübarizə ilə məşğul idi. 1991-ci ildən sonra onlar öz diqqətini liberal iqtisadiyyatın formalaşmasına, demokratiyanın möhkəmlənməsinə və qeyri-qanuni narkotik dövriyyəsinə. ABŞ-də hakim partiyalar XXI əsrin əvvəllərində də bu üç mühüm istiqaməti ardıcıl şəkildə həyata keçirmişdi. Latın Amerikasında liberal iqtisadiyyata ABŞ nin köməyi 1983-cü ildə "Karib hövzəsi üçün təşəbbüsündə 1992-ci ildə NAFTA-nın yaradılması haqqında sazişdə, 1994-cü ildən başlanmış Amerika Azad Ticarət Zonası" haqqında danışıqlarda öz əksini tapmışdı [8, s.634].

ABŞ-nin Latın Amerikasında demokratiyanın möhkəmlənməsinə yönəlmiş fəaliyyəti Böyük C.Buşun təşəbbüsü ilə Amerika Dövlətləri Təşkilatının 1080 sayılı qətnaməsində öz əksini tapmışdı. Qətnamədə deyilirdi ki, ABŞ Latın Amerikasında demokratiyanın möhkəmlənməsinə hərtərəfli yardım göstərir. B. Klintonun prezidentliyi dövründə ABŞ-nin LA-da siyasəti həm də region ölkələrində vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasına və əhalinin siyasi proseslərdə fəal iştirakının təmin olunmasına yönəlmişdi. 1994-cü ildə B. Klinton hökuməti Haitiyə demokratik yolla seçilmiş prezident Y.Aristidin hakimiyyətini bərpa etmək üçün 10 min nəfərlik qoşun hissəsi göndərmişdi. ABŞ 1993-cü ildə Qvatemalada, 1996-cı ildə Praqvyada və 2000-ci ildə Ekvadorda demokratiya üçün yaranmış təhlükənin aradan qaldırılması üçün aparılan danışıqlarda iştirak etmişdi.

ABŞ hökuməti XX əsrin 80-ci illərində LA-da qeyri-qanunu narkotika ticarətinə qarşı mübarizəni gücləndirmişdi. 1988-ci ildə Ağ evdə Narkotiklər üzrə nəzarət Milli siyasət İdarəsi yaradılmışdı. Böyük C.Buşun və B.Klintonun dövründə ABŞ-də qanunsuz narkotik ticarətinə qarşı mübarizə üçün daha çox vəsait ayrılmışdı. 1989-cu ildə ABŞ qeyri/qanuni narkotik ticarətində iştirak edən Panama prezidenti M. Noryeqanı ələ keçirmək üçün Panamaya qoşun göndərmiş, P.Eskobarı ələ keçirməyə çalışan Kolumbiya hökumətinə kömək göstərmişdi.

ABŞ prezidenti B.Klinton “Kolumbiya” planını həyata keçirmiş, 2000-ci ildə Kolumbiya hökumətinə kokain istehsalının qarşısını almaq üçün 1,3 milyard dollar pul vermişdi. 2001-ci ildə ABŞ prezidenti kimi fəaliyyətə başlayan Kiçik C.Buş bildirdi ki, Latin Amerikasını ABŞ-nin xarici siyasət prioritetlərindən biri olacaq. Kiçik C.Buş Latin Amerikasını ölkələrindən, xüsusilə Meksikadan mühacirət haqqında yeni qanunların qəbul ediləcəyini bildirdi.

2001-ci ilin 11 sentyabr hadisələrindən sonra ABŞ-nin bütün diqqəti terrorizmə qarşı mübarizəyə yönəldi [2, s.351]. Ona görə LA ölkələri narazı qaldı ki, ABŞ onların ehtiyaclarına məhəl qoymur. ABŞ-nin LA siyasətinin üç əsas dayacağı qalırdı, lakin onun təşəbbüsləri gözlənilən nəticəni vermədi. ABŞ konqresi 2004-cü ildə Çili, 2007-ci ildə Dominikan və Peru ilə imzalanmış ticarət sazişlərini təsdiq etdi. Lakin bütün qitəni əhatə edən azad ticarət zonası yaradılmadı. Kolumbiya və Panama ilə əvvəlki sazişlər qaldı. Qeyri-leqal narkotika ticarətinə qarşı mübarizə davam edirdi. “Kolumbiya planı”na 4 milyard dollar vəsait ayrılmışdı [11, s.165]. Lakin narkotika ticarətinin qarşısını almaq asan deyildi.

2007-ci ildə Meksikada vəziyyət pisləşdi və ABŞ ona 1,4 milyard dollar yardım göstərdi. ABŞ 2001-ci ildə imzalanmış Amerikaarası Demokratiya Xartiyasına əsasən LA ölkələrində demokratiyanın inkişafına hərtərəfli yardım göstərirdi. 2002-ci ildə ABŞ Venesuela prezidenti U.Çavesin devrilməsinə yönəlmiş hərbi çevrilişi dəstəklədi. ABŞ ilə Venesuela arasında gərginlik artdı. ABŞ-nin Nikaraqua və Boliviyaadakı səfirləri Venesuela prezidenti U.Çavesin siyasətini tənqid edirdi. Boliviya və Nikaraqua hökumətləri ABŞ səfirlərinin bəyanatını ölkələrinin daxili işlərinə, demokratik proseslərə müdaxilə kimi qiymətləndirdilər. Bu vəziyyət LA ölkələrində ABŞ-nin demokratiyanın inkişafına yönəlmiş siyasətinə inamı zəiflədirdi. ABŞ LA-da cərəyan edən proseslərə istədiyi şəkildə təsir göstərə bilmirdi. Bir sıra LA ölkələrində qeyri-qanuni narkotika istehsalı və cinayətkarlığın miqyası artmışdı.

Venesuela prezidenti U. Çavesin siyasəti ABŞ-ni narahat edirdi. U.Çaves 1998-ci ildə ölkənin prezidenti seçilmişdi. U.Çaves neft satışından əldə edilən gəlirləri sosial proqramları maliyləşdirmək üçün istifadə edir və xüsusi dekretlərin köməyi ilə müntəzəm şəkildə öz səlahiyyətlərini artırır. U.Çaves Latin Amerikasında ABŞ-nin mövqeyini zəiflətməyə və regiona böyük təsir göstərən xarici siyasət həyata keçirməyə çalışırdı [4, s.169]. O istəyirdi ki, Kolumbiyada fəaliyyət göstərən bəzi təşkilatlar terrorçu deyil, siyasi təşkilat kimi tanınsın.

ABŞ-nin Latin Amerikasını ölkələri ilə münasibətlərində yaranmış gərginlik təkcə onun siyasətindəki səhvlərlə deyil, həm də daha dərin dəyişikliklərlə bağlı idi. Lakin əsas prinsiplər dəyişməmişdi: iqtisadiyyatın liberallaşması, demokratiyanın möhkəmlənməsi və narkotik vasitələrin qeyri-qanuni istehsalı və dövriyyəsinə qarşı mübarizə ABŞ-nin LA siyasətində üstün istiqamətlər kimi qalırdı. ABŞ-nin LA ölkələri ilə münasibətlərdə mövqeyinin möhkəmlənməsi və regionda mənafelərinin reallaşması onun Latin Amerikasında cərəyan edən prosesləri düzgün qiymətləndirməsindən aslı idi. LA-da ABŞ-nin həm strategiyası, həm də diplomatiyası region ölkələrində iqtisadi vəziyyətin yaxşılaşmasına kömək etməli idi.

İqtisadiyyatın liberallaşmasına və məqsədli yardım proqramlarının həyata keçirilməsinə baxmayaraq Latin Amerikasını əhalinin 37%-i yoxsullardır və LA dünyada ən qeyri-bərabər hüquqlu regionlardan biridir. Sosial-iqtisadi çətinliklər siyasi qütbləşmə yaradır və sosial sabitliyi pozur. Bu amil idarəetmə orqanlarının zəifliyini göstərir və iqtisadi inkişafa mane olur. Sosial-iqtisadi problemlər demokratiyaya olan etimadı zəiflədir ABŞ-nin azad və ədalətli seçkilərə ənənəvi diqqəti sosial iqtisadi problemləri həll etmək üçün yetərli deyildi. Latin Amerikasını ölkələrinin əhalisi çalışır ki, demokratiya bərabərliyi, sosial ədalətli və inkişafı təmin etsin.

ABŞ Latin Amerikasındə qeyri/qanuni narkotika istehsalına və yayılmasına qarşı çoxlu vəsait xərcləmişdi, lakin bu mübarizə səmərəli deyildi. ABŞ-də Latin Amerikasını ölkələrindən 20 milyon-dan artıq qeyri/leqal mühacir yaşayırdı. LA ölkələrindən ağır iqtisadi vəziyyətlə bağlı ABŞ-yə mühacirət artmışdı. ABŞ-nın siyasəti LA ölkələrindən mühacirətin qarşısının alınmasına yönəlmişdi. Mühacirlərin əksəriyyəti Meksikadan və Karib hövzəsi ölkələrindən gəlirdi. İspandilli mühacirlər ABŞ-də sosial strukturun mühüm elementinə çevrilmişdi [10, s.321].

XXI əsrin əvvəllərində Latin Amerikasını ölkələrinin iqtisadi inkişafı sürətlənmişdi. 2007-ci ildə LA ölkələrində məhsul istehsalı 5,6% artmışdı. Panama, Argentina və Venesuelada məhsul istehsalı daha sürətlə artırdı. Kolumbiya, Dominikan, Peru və Uruqvayda məhsul istehsalı 7% artmışdı. Kubada nikel və kobalt hasilatı və ölkəyə gələn turistlərin sayı artmışdı. Region üzrə inflyasiya 5,4% idi, Peru və Braziliyada inflyasiya 2007-ci ildə 1,8%-ə və 3,6%-ə enmişdi [15]. Uğurlu vergi siyasəti nəticəsində region ölkələrinin gəliri artmışdı.

Bir sıra Afrika ölkələrində, Cənub-Şərqi Asiya ölkələrində məhsul istehsalı Latin Amerikasını ölkələrindən çox idi. Latin Amerikasını ölkələri arasında adambaşına düşən milli gəlirə görə Çili birinci yerdə idi [7, s.439]. Çili və Uruqvayda yoxsulluq 20%, Honduras və Nikaraquada 70% idi. Latin Amerikasında iqtisadi və siyasi sabitlikdə maraqlı olan ABŞ problemlərin həllində LA ölkələrinə və onların hökumətlərinə köməyi artırmışdı. Latin Amerikasını ölkələrində 2003-2007-ci illəri əhatə edilən və sol partiyaların hakimiyyətə gəlməsi ilə müşayiət edilən “sola doğru dönüş” regionun sosial-iqtisadi problemləri və əhalinin idarəetmədən narazılığı ilə bilavasitə bağlı idi.

XX əsrin 90-cı illərində ABŞ Latin Amerikasını ölkələri ilə ticarətin genişlənməsinə çalışırdı. ABŞ-nın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi 1990-cı illərdə hər il LA ölkələrinə həm də yoxsulluğu azaltmaq üçün 600 milyard dollar vəsait xərcləyirdi. 1980-ci ildə həmin rəqəm 3 dəfə çox idi. Meksika və Braziliyada hər il sosial proqramlara 2,5 milyard dollar vəsait xərclənirdi. Sosial sahədə ABŞ-nın LA ölkələrinə göstərdiyi yardımın azalması həm də digər sahələrə köməyin artması ilə bağlı idi. ABŞ hər il Latin Amerikasında qeyri/qanuni narkotik dövriyyəsinə qarşı mübarizə məqsədi ilə 1,2 milyard dollar vəsait ayırırdı.

Kiçik C.Buşun prezidentliyi dövründə ABŞ LA ölkələrində inkişafa kömək məqsədilə “Miniliyin çağırış hesabı” adlı yeni plan hazırladı. lakin həmin plan regionda problemləri aradan qaldırmaq üçün yetərli deyildi. Kiçik C.Buşun planı regionun ən yoxsul 7 ölkəsinə yardım məqsədilə hazırlanmışdı. Bu plan əsasında ABŞ Nikaraqua, Honduras, Paraqvay, Salvador, Qayana, Peru ilə ikitərəfli sazişlər imzaladı və onlara yardım göstərdi [3, s.180]. Bu yardıma LA-nın çoxsaylı yoxsulları olan Meksika və Braziliya kimi ölkələrinin də ehtiyacı var idi.

C.Buş hökuməti Venesuela prezidenti U.Çavesin siyasətindən narazı idi. LA ölkələrinin rəhbərləri ilə görüş zamanı ABŞ prezidenti geniş şəkildə sosial ədalətdən danışdı. Kiçik C.Buşun təşəbbüsü ilə Panamada peşəkar tibb işçiləri hazırlamaq üçün mərkəz yaradıldı. Bu mərkəz Mərkəzi Amerika ölkələrinə xidmət edirdi. ABŞ LA ölkələrinə kiçik və orta biznesə yardım məqsədi ilə kredit verirdi.

Nəticə. XXI əsrin əvvəllərində Latin Amerikasının beynəlxalq mövqeləri xeyli dəyişib. Meksika və Mərkəzi Amerika ölkələrinin Çinlə ticarəti genişlənib. LA ölkələrinin əksəriyyəti Çinə çoxlu məhsul satırdı, lakin Çindən idxal və qazanan mənfəət az idi. Regionda yaradılmış integrasiya təşkilatlarının fəaliyyəti qənaətbəxş deyildi. 2018-ci ildə Venesuela ilə ixtilaflar nəticəsində Cənubi Amerika Millətlər İttifaqı öz fəaliyyətini dayandırdı. Regionda liderlik iddiaları olan Braziliya hökuməti qloballaşmaya mənfi yanaşırdı, Meksika hökuməti isə daxili siyasət məsələlərinə üstünlük verirdi [9, s.348].

D.Trampın prezidentliyi dövründə ABŞ-nın LA ölkələri ilə əlaqələri zəiflədi. ABŞ LA ölkələrindən mühacirətin qarşısını almağa çalışırdı, region üçün yardım məqsədilə ayrılan vəsait xeyli azalmışdı. ABŞ Kubaya və Venesuelaya qarşı yeni iqtisadi sanksiyalar tətbiq etdi, LA ölkələrindən idxal edilən məhsullar və ABŞ-dən pul köçürmələri üçün vergiləri artırdı. C.Baydenin prezidentliyi dövründə ABŞ-nın LA ölkələrindən, xüsusilə Mərkəzi Amerikadan gizli mühacirətə qarşı mübarizəsi gücləndi. 2022 –ci ilin büdcəsində Latin Amerikasını ölkələrinə 2,1 milyon dollar məbləğində vəsait ayrılmalı idi [1, s.124].

COVID-19 pandemiyası dövründə LA ölkələrində sosial-iqtisadi vəziyyət daha da pisləşdi. Ona görə ABŞ hökuməti həm də pandemiyanın nəticələrini aradan qaldırmaq üçün LA ölkələrinə kömək etməyə başladı. C.Bayden hökuməti LA ölkələrindən qanuni mühacirət üçün qoyulmuş bəzi məhdudiyyətləri ləğv etmişdi. ABŞ hökuməti Venesuelaya qarşı tətbiq edilmiş sanksiyaları qüvvədə saxladı. 2021-ci ilin avqustunda ABŞ Haitidə zəlzələnin nəticələrinin ləğv edilməsinə kömək göstərdi. C.Bayden hökuməti Kuba ilə münasibətlərin yaxşılaşmasında maraqlı idi. C.Bayden həmişə ABŞ-nin LA ölkələri ilə münasibətlərinin inkişafına çalışırdı. ABŞ region ölkələrində ekoloji problemlərin həllinə və yaşıl iqtisadiyyatın formalaşmasına kömək göstərirdi. ABŞ Latin Amerikasında öz siyasətini həyata keçirmək üçün ADT-nin, digər təşkilatların və müntəzəm şəkildə keçirilən Amerikaarası sammitlərin imkanlarından istifadə edirdi.

ƏDƏBİYYAT

1. Baxışov M.Ə. ABŞ-nin Latin Amerikası siyasəti. Bakı, Füyüzat, 2026, 132 s.
2. Baxışov M.Ə. Beynəlxalq münasibətlər tarixi (1918-2003). Bakı, AZ.TU-nun mətbəəsi, 2012, 408 s.
3. Baxışov M.Ə. Müasir dünya tarixi (Avropa və Amerika ölkələri). Bakı, BDU-nun nəşriyyatı, 2025, 400 s.
4. Baxışov M.Ə. Amerika ölkələrinin xarici siyasəti. Bakı, Füyüzat, 2023, 224 s.
5. Baxışov M.Ə. Latin Amerikasının yeni və müasir tarixi. Bakı, AZ.TU-nun mətbəəsi, 2013, 296 s.
6. Сударев В.П. Взаимозависимость и конфликт интересов США и Латинская Америка (вторая половинка XX века). М., ИЛА РАН, 2000, 358 с.
7. История новейшего времени стран Европы и Америки (1945-2000 гг.). М., Простор, 2002, 480 с.
8. Современные международные отношения (1991-2020 гг.). (под. ред. Б.Ф.Мартынова). М., Издательство АСТ, 2021, 768 с.
9. Мартынов Б.Ф. Международные отношения в странах Латинской Америки и Карибского бассейна (XX – начало XXI в.). М., Аспект-Пресс, 2019, 416 с.
10. Политические конфликты в Латинской Америке: вызовы стабильности и новые возможности (отв.ред. З.В. Ивановский). М., ИЛН РАН, 2017, 384 с.
11. Современная организованная преступность в Латинской Америке и странах Карибского бассейна. (под. ред. Б.Ф.Мартынова). М., Весь мир, 2017, 267 с.
12. The Office of the United States Trade Representative Western Hemisphere/ 2021/. - URL: <https://ustr.gov/countries-regions/americas/> [02.04.2026].
13. The USAF acis/ The Hispanik population has quadrupled in the past four decades/ USAF act/orq/Septenbe 24. 2021 URL: <https://usafacts.org/articles/demographics-hispanik-americans/> [02.04.2026].
14. Gonzales J. Harvest of Empire A history of Latinos in America/ penguin Books.2011.416.
15. Ekonomik Commission on Latin Amerika and the Caribben. ECLAC Statistical Yearbook? 2007.

МАМЕДАГА БАХЫШОВ

*Доцент кафедры новой и современной истории стран Европы и Америки
Бакинского Государственного Университета*

ЛАТИНСКАЯ АМЕРИКА ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ США (КОНЕЦ XX ВЕКА - ПЕРВАЯ ЧЕТВЕРТЬ XXI ВЕКА)

Статья посвящена анализу места и роли Латинской Америки во внешней политике США. Латинская Америка всегда имела большое значение для США и играла важную роль в их внешней политике. Этот регион является одним из главных торговых партнеров Соеди-

ненных Штатов, но также источником нелегальных наркотиков и миграции. В статье в различных областях, рассматриваются отношения США со странами ЛА и помощь, которую они оказывают в решении проблем региона. Автор особое внимание уделяет усилиям Соединенных Штатов в Латинской Америке в конце XX и первой четверти XXI веков по адаптации своей политики к новым условиям, сложившимся в регионе, и реализации своих интересов.

Ключевые слова: Региональное сотрудничество, торговля, нелегальная иммиграция, Латинская Америка, социально-экономические проблемы, стратегия, саммиты в странах Карибского бассейна и Ммежамериканские саммиты.

MAMEDAGA BAKHYSHOV

*Associate Professor, Department of Modern and
Contemporary History of European and American Countries,
Baku State University*

LATIN AMERICA IN US FOREIGN POLICY (END OF THE 20TH CENTURY - FIRST QUARTER OF THE 21ST CENTURY)

This article analyzes the place and role of Latin America in US foreign policy. Latin America has always been of great importance to the US and has played a significant role in its foreign policy. The region is one of the United States' main trading partners, but also a source of illegal drugs and migration. This article examines various aspects of US relations with the LA countries and the assistance they provide in addressing the region's problems. The author pays special attention to the efforts of the United States in Latin America at the end of the 20th and the first quarter of the 21st centuries to adapt its policies to the new conditions that had developed in the region and to realize its interests.

Keywords: Regional cooperation, trade, illegal immigration, Latin America, socio-economic issues, strategy, Caribbean and Inter-American summits.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 02 aprel 2026-cı il.

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 02 oktyabr 2026-cı il.

Rəyçilər: t.ü.f.d. Elmira Hüseynova, s.e.d. Adil Mirabdullayev.